

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
Πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.5 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

**Αρχαία Ελληνική Γραμματεία
Γ΄ Γυμνασίου**

Θεματική ενότητα:

Ανθολόγιο Φιλοσοφικών Κειμένων,

Κεφ. 2: Σοφιστές και σοφιστική κίνηση,

Ενότητα 2: Η ρητορική τέχνη και η δύναμη του λόγου

Τίτλος:

«Λόγος δυνάστης μέγας»

Συγγραφή: ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ

Εφαρμογή: ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Θεσσαλονίκη 2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

A. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Λόγος δυνάστης μέγας

Εφαρμογή σεναρίου

Καλλιόπη Λαζαρίδου

Δημιουργία σεναρίου

Καλλιόπη Λαζαρίδου

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία

Τάξη

Γ΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Από 2-5-2014 έως 9-5-2014

Σχολική μονάδα

Γυμνάσιο Κάτω Ποροΐων

Διδακτική / θεματική ενότητα

Ανθολόγιο Φιλοσοφικών Κειμένων - Κεφάλαιο 2ο: Σοφιστές και σοφιστική κίνηση.

Ενότητα 2η: Η ρητορική τέχνη και η δύναμη του λόγου

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά

-

Χρονική διάρκεια

4 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Εντός σχολείου: εργαστήριο πληροφορικής

II. Εικονικός χώρος: Διαδίκτυο, εικονική τάξη Edmodo

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Η βασικότερη προϋπόθεση για τον εκπαιδευτικό είναι να αποποιηθεί τον ρόλο της αυθεντίας και του μεταδότη γνώσεων και να επιτρέψει στους μαθητές να οδηγηθούν στη γνώση μέσω της υλοποίησης δομημένων και ημιδομημένων δραστηριοτήτων. Επίσης, χρειάζεται να γνωρίζει τη λειτουργία κάποιων ψηφιακών εργαλείων (προγράμματα για δημιουργία εννοιολογικού χάρτη, παρουσίασης και δημιουργίας κόμικ). Τέλος, κρίνεται απαραίτητο τόσο ο εκπαιδευτικός όσο και οι μαθητές να είναι εξοικειωμένοι με ομαδοσυνεργατικές πρακτικές. Για εξοικονόμηση χρόνου καλό θα ήταν να αξιοποιηθούν ήδη υπάρχουσες ομάδες. Σε επίπεδο υποδομών, κάποιες ώρες απαιτούν μόνο εξοπλισμό προβολής, ενώ τις υπόλοιπες απαιτείται χρήση του εργαστηρίου πληροφορικής ή φορητών υπολογιστών των μαθητών, εφόσον υπάρχει σχετική δυνατότητα.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Καλλιόπη Λαζαρίδου: «Λόγος δυνάστης μέγας», Ανθολόγιο Φιλοσοφικών Κειμένων, Γ΄ Γυμνασίου, 2014.

Το σενάριο αντλεί

-

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Με αφορμή τον τίτλο του αποσπάσματος 1, 6-8 και 11-12 από το «Έλένης Έγκώμιον» του Γοργία («Ο λόγος δυνάστης μέγας ἐστίν») και ένα σύντομο βίντεο οι μαθητές καλούνται να χαρτογραφήσουν τις ποικίλες δυνατότητες έκφρασης γλωσσικών πράξεων (“speech act”). Εμπλουτίζουν τον συγκεκριμένο κατάλογο με τη μελέτη επιλεγμένων αποσπασμάτων από διδαγμένα κείμενα Αρχαίας Ελληνικής

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Γραμματείας και διερευνούν τους παράγοντες που καθιστούν τον λόγο παράκληση, παράπονο, ενθάρρυνση, επίπληξη, ύβρη, προσβολή, γοητεία, ικεσία, απειλή, όρκο, εξαπάτηση, ευχή, έπαινο, κλπ. Στη συνέχεια, αντλώντας από το περιεχόμενο της συγκεκριμένης ενότητας του σχολικού βιβλίου συνδέουν τα συμπεράσματά τους με τους προβληματισμούς που έθεσε η φιλοσοφία, με τη διδασκαλία των σοφιστών, με την επίδραση που άσκησαν στο έργο του Ευριπίδη και με τις έννοιες «ρητορική» και «πειθώ». Τέλος, συνθέτουν μια δική τους ιστορία που αναδεικνύει τη δύναμη του λόγου και την αποδίδουν με τη μορφή ψηφιακού κόμικ.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Το Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής στο λήμμα «λόγος» δίνει δεκαπέντε διαφορετικούς ορισμούς και πολλούς υπο-ορισμούς. Η πολυσημία της λέξης αλλά και ο μεγάλος αριθμός ομόρριζων λέξεων δείχνει αφενός τις πολλαπλές εκφάνσεις της έννοιας, και αφετέρου τη σημαντική θέση που κατέχει ο λόγος στις ανθρώπινες κοινωνίες.

Κάθε κοινωνία, ανεξάρτητα από το επίπεδο πολιτισμού της, από πολύ νωρίς αναγνώρισε τη δύναμη του λόγου, προσδίδοντάς του όχι μόνο την απλή δυνατότητα μετάδοσης πληροφοριών αλλά και την τέλεση λεκτικών πράξεων (όρκος, γάμος, αθώωση κατηγορούμενου, αναγόρευση διδάκτορα κλπ). Όλες αυτές οι πράξεις προϋποθέτουν κάποια κοινωνική σύμβαση, καθώς αποκτούν νόημα, όταν λέγονται από άτομα με συγκεκριμένες αρμοδιότητες και σε πολύ καθορισμένες περιστάσεις που προσλαμβάνονται ως τελετουργία από τα μέλη συγκεκριμένης κοινότητας (Μαρμαρίδου). Εκτός, όμως, από τις παραπάνω διακηρυκτικές λεκτικές πράξεις (σύμφωνα με την κατάταξη του Searle, 1969), έχει υποστηριχτεί ότι στο πλαίσιο της κοινωνικής αλληλεπίδρασης ο άνθρωπος κατά την παραγωγή λόγου συχνά επιτελεί ταυτόχρονα κάποια ενέργεια, η οποία μπορεί να είναι υπόσχεση, επιβράβευση,

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

επίπληξη, προσευχή, παράκληση, ενθάρρυνση κλπ., ανάλογα με την πρόθεση του ομιλητή, και επιδρά συνειδητά ή ασυνείδητα στον δέκτη (Austin, 1962). Η *θεωρία των λεκτικών πράξεων* έδωσε νέα ώθηση στη σύγχρονη Γλωσσολογία και αποτελεί αντικείμενο της Πραγματολογίας, η οποία συσχετίζει το εκφώνημα με την περίσταση στην οποία χρησιμοποιείται και εξετάζει τη γλώσσα ως πράξη που επιτελείται από κάποιον ομιλητή και επηρεάζει τους συνομιλητές (Χατζησαββίδης & Χατζησαββίδου, 2012, σελ. 169).

Αντίστοιχα, ο αρχαίος ελληνικός κόσμος, ήδη στα μυκηναϊκά χρόνια, αναγνωρίζει την αδιαμφισβήτητη κυριαρχία του λόγου και για τον λόγο αυτό επιφυλάσσει εξέχουσα θέση στους αοιδούς για το εξαιρετικό, «θεϊκό» τους ταλέντο στη χρήση του λόγου. Ωστόσο, η συστηματική διδασκαλία για την αξιοποίηση των δυνατοτήτων και της επιρροής του λόγου ξεκινά με τους σοφιστές και ανοίγει τον δρόμο για έναν ολόκληρο κλάδο της διανόησης, τη ρητορική (Lesky, 1988).

Στο πλαίσιο, λοιπόν, του σεναρίου οι μαθητές, αξιοποιώντας τις προσωπικές τους εμπειρίες ως πομποί και ως δέκτες λόγου, αναγνωρίζουν τις ποικίλες πράξεις του και αποκωδικοποιούν τα στοιχεία που του παρέχουν αυτή τη δυνατότητα. Παράλληλα, συνδέουν την εμπειρική γνώση τους με το φιλοσοφικό στοχασμό. Αυτή η μαθησιακή δραστηριότητα παρακινεί τους μαθητές να προσεγγίσουν κριτικά συγκεκριμένο υλικό, να γίνουν οι ίδιοι παραγωγοί της γνώσης και να εκφραστούν πολυτροπικά, σύμφωνα με τις *Αρχές της Μάθησης μέσω Σχεδιασμού* (Kalantzis & Core, 2008). Στην πορεία αυτή κάθε μαθητής αλληλεπιδρά, συνεργάζεται και λαμβάνει ανατροφοδότηση από τους συμμαθητές του σε μια προσπάθεια κατάκτησης ανώτερου μαθησιακού επιπέδου (*ζώνη επικείμενης ανάπτυξης*). Παράλληλα, ο καθηγητής αναλαμβάνει ρόλο συμβούλου και εμπνευστή, καθώς υποστηρίζει τον μαθητή στην προσπάθειά του. Έτσι, η μάθηση προσεγγίζεται μέσω της οπτικής του *κοινωνικού εποικοδομισμού* (Foulin & Mouchon, 2001, Vygotsky, 2008).

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώκεται οι μαθητές/μαθήτριες:

- Να αντιληφθούν την καθημερινή εμπειρία ως κινητήριο μοχλό για τον φιλοσοφικό στοχασμό.
- Να προβληματιστούν γύρω από την έννοια της καινοτομίας και της ρήξης με την παράδοση.
- Να εντοπίσουν στοιχεία διαχρονικότητας στα έργα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας.
- Να συζητήσουν για την επίδραση της παιδείας στο έργο ενός καλλιτέχνη.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Επιδιώκεται οι μαθητές/μαθήτριες:

- Να προσδιορίσουν τη δύναμη του λόγου και τα στοιχεία που την καθορίζουν.
- Να αντιληφθούν τη σημασία της πειθούς στη διαμόρφωση της ανθρώπινης γνώμης, της ηθικής και της πολιτικής.
- Να εκτιμήσουν τη συμβολή των σοφιστών στην καλλιέργεια και τη διδασκαλία της γλώσσας και του πειστικού επιχειρήματος.
- Να εντοπίσουν τα χαρακτηριστικά ενός φιλοσοφικού κειμένου.
- Να γνωρίσουν το κόμικ ως κειμενικό είδος με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να αναπτύξουν δεξιότητες επικοινωνίας, επιχειρηματολογίας και συνεργασίας.
- Να διατυπώσουν ορθό, σαφή και περιεκτικό λόγο, κατάλληλο για συγκεκριμένη περίσταση.
- Να ασκηθούν στη δημιουργική αξιοποίηση ψηφιακών πηγών και στην κατάκτηση της προσωπικής γνώσης.
- Να συνεργαστούν και να συνδημιουργήσουν με τη χρήση κατάλληλων λογισμικών.
- Να εκφραστούν πολυτροπικά.
- Να εξοικειωθούν με την αυτοαξιολόγηση και την αξιολόγηση των εργασιών των συμμαθητών τους.

Διδακτικές πρακτικές

Επιλέγονται οι ομάδες εργασίας, ώστε οι μαθητές να αλληλεπιδράσουν, να δεχτούν και να δώσουν ανατροφοδότηση και να αναπτύξουν δεξιότητες επικοινωνίας και συνεργασίας, ενώ μέσω της συζήτησης ασκούνται στην επιχειρηματολογία και στην αξιολόγηση. Οι μαθητές ακολουθούν οδηγίες γραπτές ή/ και προφορικές, και, παράλληλα, ενθαρρύνονται στη διαμόρφωση του δικού τους τρόπου έκφρασης. Αξιοποιούν ψηφιακούς πόρους, αναζητούν πληροφορίες και οικοδομούν σταδιακά τη δική τους γνώση και στάση απέναντι στον κόσμο. Επιπλέον, με την ανάκληση προηγούμενης γνώσης προχωρούν πιο ομαλά στην οικοδόμηση του νέου γνωστικού σχήματος.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Ο τίτλος που δόθηκε στο [κείμενο](#) από τους συγγραφείς του σχολικού εγχειριδίου αποτελεί την αφορμή του σεναρίου, καθώς λειτουργεί ως γρίφος. Οι μαθητές καλούνται να ερμηνεύσουν το νόημα της φράσης «Ο λόγος δυνάστης μέγας ἐστίν» χωρίς να έχουν διαβάσει το κείμενο και χωρίς να έχει προηγηθεί οποιαδήποτε εισαγωγική ενημέρωση για το έργο των σοφιστών. Προσπαθούν, δηλαδή, να προσδιορίσουν την έννοια του λόγου και να προσπαθήσουν να εξηγήσουν γιατί είναι δυνάστης μέγας.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Στην πορεία της διδακτικής πρότασης αξιοποιείται η 2η ενότητα από το κεφάλαιο «Σοφιστές και σοφιστική κίνηση» του Ανθολόγιου Φιλοσοφικών Κειμένων της Γ΄ Γυμνασίου. Επίσης, μέρος της στοχοθεσίας του σεναρίου ανταποκρίνεται στους διδακτικούς στόχους που αναφέρονται στο [Βιβλίο του Εκπαιδευτικού](#) (σελ. 32) σχετικά με τη διδασκαλία της συγκεκριμένης ενότητας.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Η χρήση των Νέων Τεχνολογιών κρίνεται απαραίτητη κατά την υλοποίηση των δραστηριοτήτων, γιατί οι μαθητές στην αρχή επεξεργάζονται οπτικοακουστικό υλικό, ενώ στο τέλος καλούνται να εκφραστούν πολυτροπικά με τη χρήση ψηφιακών εργαλείων. Επιπλέον, η αξιοποίηση των ΤΠΕ παρέχει τη δυνατότητα γρήγορης πρόσβασης σε πηγές με παράλληλη εξοικονόμηση πόρων και ενέργειας σε αντίθεση με τις φωτοτυπίες. Τέλος, η εξοικείωση με εικονικά μαθησιακά περιβάλλοντα μνει σταδιακά τους μαθητές σε μια διαδικασία αναζήτησης και δημιουργίας της γνώσης έξω από τα στεγανά της παραδοσιακής σχολικής αίθουσας.

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ανθολόγιο Φιλοσοφικών Κειμένων, Κεφάλαιο 2 Σοφιστές και σοφιστική κίνηση,
Ενότητα 2η: [Η ρητορική τέχνη και η δύναμη του λόγου](#)

[Βιβλίο του Εκπαιδευτικού](#)

Αρχαία Ελληνικά, Ομηρικά Έπη Α΄ Γυμνασίου: Ομήρου «Οδύσσεια»: [α 280-339](#), [α 384-400](#), [ε 497-504](#), [ζ 185-224](#), [ι 582-584](#), [ι 585-595](#)

Αρχαία Ελληνικά, Ομηρικά Έπη Β΄ Γυμνασίου: Ομήρου «Ιλιάδα»: [Α, 17-22](#),
[Α 226-245](#), [Ζ 475-481](#), [Ι 308-429](#), [Π 844-854](#), [Ω 726, 746](#)

Δραματική ποίηση: Ευριπίδη «Ελένη»: [105-132](#), [1101-1137](#), [1202-1219](#), [1315-1397](#)

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

[Αριστοτέλης «Ρητορική» 1358a36-1359a29](#). Στο Μτφρ. Δ. Λυπουρλής, 2002.

Αριστοτέλης. Ρητορική Βιβλίο Πρώτο. Εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια. Θεσσαλονίκη:
Ζήτρος.

[Ρητορεία και ρητορική](#). Στο Κακριδής, Φ. Ι. 2005. «Αρχαία Ελληνική
Γραμματολογία». *Αρχαιογνωσία και Αρχαιολογία στη Μέση Εκπαίδευση*.
Θεσσαλονίκη: ΚΕΕ / ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη) [Ψηφίδες για την Ελληνική
Γλώσσα – Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας].

[«Οι κώδικες των κόμικς»](#) [Pdf στο Dropbox]

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Βίντεο

[Η δύναμη των λέξεων](#) [πηγή: Dailymotion].

Ιστοσελίδες

Βικιπαίδεια [Ελεύθερη διαδικτυακή εγκυκλοπαίδεια].

[Φιλοσοφία](#)

[Edmodo](#) [Εκπαιδευτική πλατφόρμα].

[Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#) [Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας].

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

[Σοφιστές](#) [Ελληνική Ιστορία στο διαδίκτυο - Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού].

[Text2MindMap](#) [Λογισμικό δημιουργίας εννοιολογικού χάρτη].

[Toondoo](#) [Λογισμικό δημιουργίας κόμικς].

Διδακτική πορεία / στάδια / φάσεις

Οι δεκαοκτώ από τους είκοσι μαθητές του τμήματος που ήταν παρόντες χωρίστηκαν σε τέσσερις ομάδες σύμφωνα με τις δικές τους προτιμήσεις και κάθισαν στο εργαστήριο πληροφορικής όπως οι ίδιοι ήθελαν. Κατά συνέπεια, κάθε ομάδα δούλεψε με το Φύλλο Εργασίας που έτυχε να βρίσκεται στην *Επιφάνεια Εργασίας* του υπολογιστή που είχε μπροστά της.

Α΄ Φάση

(2 ώρες στο εργαστήριο πληροφορικής)

Μετά από τη συζήτηση γύρω από τον τίτλο της ενότητας ξεκίνησε η πρώτη φάση της συγκεκριμένης δραστηριότητας με την προβολή του σύντομου βίντεο [«Η δύναμη των λέξεων»](#). Ακολούθησε συζήτηση στην ολομέλεια σχετικά με το περιεχόμενό του και το μήνυμα που άντλησαν οι μαθητές από αυτό, ενώ παράλληλα προσπάθησαν να το συνδέσουν με τον τίτλο του βιβλίου. Στον διαδραστικό πίνακα όλοι μαζί αποτύπωσαν σε εννοιολογικό χάρτη τις ποικίλες μορφές που μπορεί να πάρει ο λόγος στην καθημερινή του χρήση, αξιοποιώντας το λογισμικό [Text2MindMap](#). Αρχικά, συμπλήρωσαν τον χάρτη αυθόρμητα (άσκηση 1) και, αμέσως μετά, χωρισμένοι σε ομάδες τον εμπλούτισαν με βάση επιλεγμένα αποσπάσματα από διδαγμένα κείμενα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας («Οδύσσεια», «Ιλιάδα», «Ελένη») (άσκηση 2), αναφέροντας, παράλληλα, τα στοιχεία που διαμορφώνουν κάθε φορά τη συγκεκριμένη λεκτική πράξη. Με την άσκηση 3 εστίασαν στις απόψεις του Γοργία αναφορικά με τη δύναμη του λόγου που αναφέρονται στην ενότητα του σχολικού βιβλίου. Στο στάδιο αυτό, έγινε η πρώτη συζήτηση γύρω από τα συμπεράσματα των μαθητών.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Στη συνέχεια, κάθε ομάδα ανέλαβε διαφορετική αποστολή: η [πρώτη](#) διερεύνησε τα χαρακτηριστικά και το αντικείμενο της φιλοσοφίας και προσπάθησε να εξηγήσει γιατί ο λόγος συνιστά περιεχόμενο ενός φιλοσοφικού κειμένου. Η [δεύτερη](#) ομάδα ασχολήθηκε με τους σοφιστές και επιχείρησε να αναδείξει τη συμβολή τους στην καλλιέργεια του λόγου, η [τρίτη](#) αναζήτησε στην «Ελένη» του Ευριπίδη την επιρροή που άσκησαν οι σοφιστές στο έργο του τραγικού αναφορικά με τη δύναμη του λόγου, ενώ η [τέταρτη](#) κλήθηκε να εξηγήσει τις έννοιες «ρητορική» και «πειθώ» και να εντοπίσει τομείς της σύγχρονης δραστηριότητας όπου βρίσκουν εφαρμογή αυτές οι έννοιες. Κάθε ομάδα ανέτρεξε σε δοσμένες πηγές για την άντληση υλικού και στη συνέχεια παρουσίασε σύντομα τα συμπεράσματα που προέκυψαν από τη μελέτη τους.

Η αξιολόγηση κάθε μαθητή από τον διδάσκοντα σε αυτό το στάδιο έγινε με κριτήριο την ενεργή παρουσία του στην ομάδα αλλά και στην ολομέλεια, ενώ κάθε ομάδα κρίθηκε με βάση τη συνάφεια, τη σαφήνεια και την πρωτοτυπία των εργασιών της.

B' Φάση

(2 ώρες στο εργαστήριο πληροφορικής)

Οι ομάδες αναδιαμορφώθηκαν έτσι, ώστε σε κάθε καινούρια ομάδα να υπάρχει τουλάχιστον ένα μέλος από κάθε προηγούμενη. Μετά από μία σύντομη συζήτηση στην ολομέλεια σχετικά με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κόμικ, ακολούθησαν τις οδηγίες του [2ου Φύλλου Εργασίας](#), που ήταν κοινό για όλους. Στη φάση αυτή, οι μαθητές κλήθηκαν να δημιουργήσουν ένα δικό τους κόμικ με μια σύντομη ιστορία που θα αναδεικνύει τη δύναμη του λόγου μέσα από κάποια λεκτική πράξη της επιλογής τους. Οι εργασίες παρουσιάστηκαν στην ολομέλεια, αξιολογήθηκαν από τους συμμαθητές και τον διδάσκοντα με κριτήριο τη μετάδοση σχετικού νοήματος και αναρτήθηκαν στην εικονική τάξη του [Edmodo](#). Τέλος, ακολούθησε συζήτηση και

αναστοχασμός σχετικά με τις εμπειρίες που αποκόμισαν οι μαθητές από τη συγκεκριμένη δραστηριότητα.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φύλλο Εργασίας 1

ΟΜΑΔΑ Α

- Στο αρχικό βίντεο οι λέξεις που είναι γραμμένες πάνω στο χαρτόνι εκφράζουν παράκληση, εκφράζουν δηλαδή μια λεκτική ενέργεια. Σε έναν εννοιολογικό χάρτη προσπαθήστε να παρουσιάσετε όσο το δυνατόν περισσότερες λεκτικές ενέργειες μπορείτε να σκεφτείτε. Εάν δε γνωρίζετε κάποιο λογισμικό εννοιολογικού χάρτη, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το [Text2MindMap](#)
- Μελετήστε τα παρακάτω αποσπάσματα από κείμενα αρχαίας ελληνικής γραμματείας που έχετε διδαχτεί. Ποιες λεκτικές ενέργειες εντοπίζετε; Με την απάντησή σας εμπλουτίστε τον εννοιολογικό χάρτη της προηγούμενης άσκησης. Προσπαθήστε, επίσης, να εντοπίσετε τα στοιχεία του λόγου που βοηθούν ώστε να εκφραστεί η αντίστοιχη λεκτική ενέργεια. Κρατήστε σημειώσεις, τις οποίες θα αξιοποιήσετε στην τελευταία άσκηση.
  - Ομήρου «Οδύσσεια»: [α 280-339](#),
  - Ομήρου «Ιλιάδα»: [Α, 17-22](#)
  - Ευριπίδη «Ελένη»: [105-132](#), [1315-1397](#)
- Μελετήστε την ενότητα «[Ο λόγος δυνάστης μέγας ἐστίν](#)» του σχολικού βιβλίου (σελ. 42). Ποια άποψη εκφράζει ο Γοργίας για τον λόγο και πώς συνδέει αυτήν την άποψη με τον μύθο της Ελένης; Ποιες είναι οι δικές σας απόψεις για τη δύναμη του λόγου; Κρατήστε σημειώσεις με τα συμπεράσματά σας.
- Τα κείμενα του Ομήρου και του Ευριπίδη είναι λογοτεχνικά, ενώ το κείμενο του Γοργία είναι φιλοσοφικό. Ξεφυλλίστε το Ανθολόγιο Φιλοσοφικών Κειμένων και διαβάστε και άλλα φιλοσοφικά κείμενα. Ποια βασική διαφορά εντοπίζετε ανάμεσα στη λογοτεχνία και τη φιλοσοφία; Κρατήστε σημειώσεις.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- Αξιοποιώντας την [εισαγωγή](#) του σχολικού βιβλίου (σελ. 8-10) και τις πληροφορίες από τη [Βικιπαίδεια](#) προσπαθήστε να εξηγήσετε γιατί ένας φιλόσοφος ασχολείται με ζητήματα σχετικά με τον λόγο. Κρατήστε σημειώσεις.
- Αξιοποιείστε ένα λογισμικό παρουσίασης και καταγράψτε τα συμπεράσματά σας από τις ασκήσεις 1 - 5. Ετοιμαστείτε να τα παρουσιάσετε στους συμμαθητές σας.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΟΜΑΔΑ Β

- Στο αρχικό βίντεο οι λέξεις που είναι γραμμένες πάνω στο χαρτόνι εκφράζουν παράκληση, εκφράζουν δηλαδή μια λεκτική ενέργεια. Σε έναν εννοιολογικό χάρτη προσπαθήστε να παρουσιάσετε όσο το δυνατόν περισσότερες λεκτικές ενέργειες μπορείτε να σκεφτείτε. Εάν δε γνωρίζετε κάποιο λογισμικό εννοιολογικού χάρτη, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το [Text2MindMap](#)
- Μελετήστε τα παρακάτω αποσπάσματα από κείμενα αρχαίας ελληνικής γραμματείας που έχετε διδαχτεί. Ποιες λεκτικές ενέργειες εντοπίζετε; Με την απάντησή σας εμπλουτίστε τον εννοιολογικό χάρτη της προηγούμενης άσκησης. Προσπαθήστε, επίσης, να εντοπίσετε τα στοιχεία του λόγου που βοηθούν ώστε να εκφραστεί η αντίστοιχη λεκτική ενέργεια. Κρατήστε σημειώσεις, τις οποίες θα αξιοποιήσετε στην τελευταία άσκηση.
  - Ομήρου «Οδύσσεια»: [α 384-400](#)
  - Ομήρου «Ιλιάδα»: [Α 226-245](#), [Π 844-854](#)
  - Ευριπίδη «Ελένη»: [1101-1137](#)
- Μελετήστε την ενότητα «[Ο λόγος δυνάστης μέγας ἐστίν](#)» του σχολικού βιβλίου (σελ. 42). Ποια άποψη εκφράζει ο Γοργίας για τον λόγο και πώς συνδέει αυτήν την άποψη με τον μύθο της Ελένης; Ποιες είναι οι δικές σας απόψεις για τη δύναμη του λόγου; Κρατήστε σημειώσεις με τα συμπεράσματά σας.
- Ο Γοργίας είναι σοφιστής. Μελετήστε την [εισαγωγή](#) του σχολικού βιβλίου (σελ. 36-37), τα σχόλια που συνοδεύουν την ενότητα 2 (σελ. 42-45) και τις πληροφορίες από το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού σχετικά με το έργο [των σοφιστών](#). Ποια άποψη εκφράζουν οι σοφιστές για τον λόγο; Προσπαθήστε να καταλάβετε γιατί θεωρήθηκαν καινοτόμοι για την εποχή τους. Κρατήστε σημειώσεις με τα συμπεράσματά σας.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- Αξιοποιείτε ένα λογισμικό παρουσίασης και καταγράψτε τα συμπεράσματά σας από τις ασκήσεις 1 - 4. Ετοιμαστείτε να τα παρουσιάσετε στους συμμαθητές σας.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΟΜΑΔΑ Γ

- Στο αρχικό βίντεο οι λέξεις που είναι γραμμένες πάνω στο χαρτόνι εκφράζουν παράκληση, εκφράζουν δηλαδή μια λεκτική ενέργεια. Σε έναν εννοιολογικό χάρτη προσπαθήστε να παρουσιάσετε όσο το δυνατόν περισσότερες λεκτικές ενέργειες μπορείτε να σκεφτείτε. Εάν δε γνωρίζετε κάποιο λογισμικό εννοιολογικού χάρτη, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το [Text2MindMap](#)
- Μελετήστε τα παρακάτω αποσπάσματα από κείμενα αρχαίας ελληνικής γραμματείας που έχετε διδαχθεί. Ποιες λεκτικές ενέργειες εντοπίζετε; Με την απάντησή σας εμπλουτίστε τον εννοιολογικό χάρτη της προηγούμενης άσκησης. Προσπαθήστε, επίσης, να εντοπίσετε τα στοιχεία του λόγου που βοηθούν ώστε να εκφραστεί η αντίστοιχη λεκτική ενέργεια. Κρατήστε σημειώσεις, τις οποίες θα αξιοποιήσετε στην τελευταία άσκηση.
  - Ομήρου «Οδύσσεια»: [ε 497-504](#), [ζ 185-224](#), [ι 582-584](#)
  - Ομήρου «Ιλιάδα»: [Ζ 475-481](#), [Ω 726, 746](#)
- Μελετήστε την ενότητα «[Ο λόγος δυνάστης μέγας ἐστίν](#)» του σχολικού βιβλίου (σελ. 42). Ποια άποψη εκφράζει ο Γοργίας για τον λόγο και πώς συνδέει αυτήν την άποψη με τον μύθο της Ελένης; Ποιες είναι οι δικές σας απόψεις για τη δύναμη του λόγου; Κρατήστε σημειώσεις με τα συμπεράσματά σας.
- Ο Γοργίας και οι υπόλοιποι σοφιστές ανέδειξαν με το έργο τους τη δύναμη του λόγου στην ιδιωτική και τη δημόσια ζωή. Ο Ευριπίδης υπήρξε μαθητής τους και πέρασε μέσα στα κείμενά του πολλές απόψεις των δασκάλων του. Ανατρέξτε στην «Ελένη» που έχετε διδαχθεί και προσπαθήστε να εντοπίσετε τουλάχιστον δύο αποσπάσματα που αναδεικνύουν τη δύναμη του λόγου, όταν ο ομιλητής χρησιμοποιεί ιδιαίτερες τεχνικές. Κρατήστε σημειώσεις με τα συμπεράσματά σας.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

- Αξιοποιείτε ένα λογισμικό παρουσίασης και καταγράψτε τα συμπεράσματά σας από τις ασκήσεις 1- 4. Ετοιμαστείτε να τα παρουσιάσετε στους συμμαθητές σας.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΟΜΑΔΑ Δ

- Στο αρχικό βίντεο οι λέξεις που είναι γραμμένες πάνω στο χαρτόνι εκφράζουν παράκληση, εκφράζουν δηλαδή μια λεκτική ενέργεια. Σε έναν εννοιολογικό χάρτη προσπαθήστε να παρουσιάσετε όσο το δυνατόν περισσότερες λεκτικές ενέργειες μπορείτε να σκεφτείτε. Εάν δε γνωρίζετε κάποιο λογισμικό εννοιολογικού χάρτη, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το [Text2MindMap](#)
- Μελετήστε τα παρακάτω αποσπάσματα από κείμενα αρχαίας ελληνικής γραμματείας που έχετε διδαχτεί. Ποιες λεκτικές ενέργειες εντοπίζετε; Με την απάντησή σας εμπλουτίστε τον εννοιολογικό χάρτη της προηγούμενης άσκησης. Προσπαθήστε, επίσης, να εντοπίσετε τα στοιχεία του λόγου που βοηθούν ώστε να εκφραστεί η αντίστοιχη λεκτική ενέργεια. Κρατήστε σημειώσεις, τις οποίες θα αξιοποιήσετε στην τελευταία άσκηση.
  - Ομήρου «Οδύσσεια»: [1 585-595](#)
  - Ομήρου «Ιλιάδα»: [1 308-429](#)
  - Ευριπίδη «Ελένη»: [1202-1219](#)

(«Οδύσσεια», «Ιλιάδα», «Ελένη»)

- Μελετήστε την ενότητα «[Ο λόγος δυνάστης μέγας ἐστίν](#)» του σχολικού βιβλίου (σελ. 42). Ποια άποψη εκφράζει ο Γοργίας για τον λόγο και πώς συνδέει αυτήν την άποψη με τον μύθο της Ελένης; Ποιες είναι οι δικές σας απόψεις για τη δύναμη του λόγου; Κρατήστε σημειώσεις με τα συμπεράσματά σας.
- Στα σχόλια του σχολικού βιβλίου εντοπίζονται οι λέξεις «ρητορική» και «πειθώ». Αναζητήστε τις ερμηνείες των λέξεων στο [Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#) και συγκεντρώστε σχετικές πληροφορίες από τη «[Ρητορική του Αριστοτέλη](#)» και το κεφάλαιο [Ρητορεία και ρητορική](#) από την «Αρχαία Ελληνική Γραμματολογία» του Φ. Κακριδή. Σε ποιες δραστηριότητες της

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

σύγχρονης εποχής πιστεύετε ότι εφαρμόζονται οι αρχές της ρητορικής τέχνης; Αναζητήστε σχετικά παραδείγματα και κρατήστε σημειώσεις με τα συμπεράσματά σας.

- Αξιοποιείτε ένα λογισμικό παρουσίασης και καταγράψτε τα συμπεράσματά σας από τις ασκήσεις 1 - 4. Ετοιμαστείτε να τα παρουσιάσετε στους συμμαθητές σας.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Φύλλο Εργασίας 2 (κοινό για όλες τις ομάδες)

- Μελετήστε το αρχείο [Οι κώδικες των κόμικς](#) και συζητήστε τα χαρακτηριστικά ενός κόμικ. Εστιάστε στη χρήση του λιτού και περιεκτικού (λακωνικού) λόγου.
- Σκεφτείτε μια σύντομη ιστορία στην οποία η εξέλιξη των γεγονότων αλλάζει μετά από τα λόγια κάποιου ήρωα. Μπορείτε να αναδείξετε τη δύναμη οποιασδήποτε από τις λεκτικές ενέργειες που αναφέρθηκαν στις προηγούμενες ασκήσεις ή να εστιάσετε σε κάποια άλλη που θα επιλέξετε ως ομάδα. Στη συνέχεια, προσπαθήστε να αναπαραστήσετε αυτή την ιστορία με τη δημιουργία ενός ψηφιακού κόμικ. Αν δε γνωρίζετε κάποιο συγκεκριμένο εργαλείο μπορείτε να εργαστείτε με το [Toondoo](#).

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Στην πρώτη φάση του σεναρίου και ανάλογα με το διαθέσιμο χρόνο μπορούν να αξιοποιηθούν και άλλα κείμενα από διαφορετικά είδη «επίσημου» και «ιδιωτικού» λόγου, τόσο από την αρχαία ελληνική γραμματεία όσο και από τη νεότερη λογοτεχνική παραγωγή, προκειμένου να αποτυπωθεί η ποικιλομορφία του λόγου. Επίσης, μπορούν να συμπεριληφθούν κείμενα και άλλων φιλοσόφων σχετικά με τη δύναμη του λόγου, εφόσον το επίπεδο της τάξης επιτρέπει περισσότερη εμβάθυνση στο θέμα. Τέλος, σε μια άλλη εκδοχή του σεναρίου μπορούν να αξιοποιηθούν ασκήσεις από το λογισμικό που συνοδεύει το Ανθολόγιο Φιλοσοφικών Κειμένων, με στόχο να μελετήσουν οι μαθητές καλύτερα το έργο των σοφιστών.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Πριν από την εκκίνηση της εφαρμογής του σεναρίου, έγινε μια διερεύνηση σχετικά με τα λογισμικά που γνωρίζουν οι μαθητές και διαπιστώθηκε ότι δε γνώριζαν ούτε κάτι σχετικό με το σχεδιασμό εννοιολογικού χάρτη ούτε κάποιο πρόγραμμα δημιουργίας ψηφιακού κόμικ, γεγονός που επηρέασε την πορεία των δραστηριοτήτων. Για τις εργασίες που απαιτούσε το 1ο Φύλλο Εργασίας ο εννοιολογικός χάρτης σχεδιάστηκε από τη διδάσκουσα με βάση τις απαντήσεις των μαθητών με μια μορφή καταγισμού ιδεών, ενώ στην τελευταία εργασία του ίδιου Φύλλου οι μαθητές δεν ετοίμασαν κάποια παρουσίαση, προκειμένου να εξοικονομηθεί χρόνος. Κάθε ομάδα ενημέρωνε τις υπόλοιπες με βάση τις σημειώσεις που είχε κρατήσει, ενώ παράλληλα στον διαδραστικό πίνακα προέβαλλε τις πηγές που είχε μελετήσει. Σε ορισμένες περιπτώσεις κάποιοι μαθητές από άλλες ομάδες, βλέποντας τις πηγές, συμπλήρωσαν την ομάδα που είχε τον λόγο εκείνη τη στιγμή, παρέχοντας ανατροφοδότηση, διαδικασία που κρίνεται ως ιδιαίτερα εποικοδομητική.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Η συζήτηση του τίτλου που αποτέλεσε και την αφορμή του σεναρίου παρακίνησε τους περισσότερους μαθητές σε μια συζήτηση, στην οποία άρχισε να διαφαίνεται ότι τελικά το νόημα του κειμένου δε θα ήταν ιδιαίτερα δύσκολο. Το βίντεο που προβλήθηκε τους συγκίνησε, ενώ ο εννοιολογικός χάρτης κέντρισε το ενδιαφέρον τους και τους παρακίνησε να ασχοληθούν με τις υπόλοιπες εργασίες. Οι ασκήσεις σχετικά με τον Ευριπίδη και την «Ελένη» αποδείχτηκαν οι πιο εύκολες, ενώ οι μαθητές δυσκολεύτηκαν να αντιληφθούν γιατί οι σοφιστές θεωρήθηκαν καινοτόμοι, μια και όπως αποδείχθηκε στη συζήτηση δεν μπορούν να αντιληφθούν πώς γίνεται να υπάρχει κοινωνία διαφορετική από αυτή που γνωρίζουν οι ίδιοι. Στο τέλος της Α΄ Φάσης όλοι συμφώνησαν ότι οι διαφημιστές και οι πολιτικοί ξέρουν καλύτερα πώς να αξιοποιούν τη δύναμη του λόγου. Στη Β΄ Φάση οι μαθητές ενθουσιάστηκαν με τη δημιουργία του κόμικ, αν και γρήγορα παραδέχτηκαν ότι ήταν πολύ δύσκολο να διατυπώσουν σύντομες φράσεις για την ιστορία τους. Εποικοδομητική ήταν και η παρουσίαση των κόμικ, καθώς η συζήτηση εστίασε γύρω από το γεγονός ότι τα τρία από τα τέσσερα κόμικ που δημιουργήθηκαν δεν αποτύπωναν ακριβώς το νόημα της άσκησης. Σε μια προσπάθεια να καταλάβουν οι μαθητές έστω και στο τέλος τι έπρεπε να κάνουν, άρχισαν όλοι να καταθέτουν προτάσεις για τη βελτίωση κάθε κόμικ, οπότε ειπώθηκαν αρκετές ενδιαφέρουσες ιστορίες. Η αξιολόγηση, τελικά, των μαθητών από τους συμμαθητές τους αποδείχτηκε ιδιαίτερα γόνιμη διαδικασία.

Σε γενικές γραμμές κρίνεται ότι η εφαρμογή του σεναρίου πέτυχε τους στόχους της σε ικανοποιητικό βαθμό. Κατ' αρχάς οι μαθητές χάρηκαν όλη τη διαδικασία και τη διαφήμισαν στους συμμαθητές του άλλου τμήματος αμέσως μόλις βγήκαν για διάλειμμα. Γνώρισαν καινούρια προγράμματα που εμπλουτίζουν τις τεχνολογικές τους δεξιότητες, ενώ προσέγγισαν φιλοσοφικά ζητήματα με ικανοποιητικά αποτελέσματα. Ωστόσο, παραμένει ένα μεγάλο πρόβλημα ο περιορισμός που προκύπτει από τη χρονική συγκυρία διδασκαλίας της φιλοσοφίας στο Γυμνάσιο. Δεν

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

υπάρχουν τα απαραίτητα χρονικά περιθώρια που θα επιτρέψουν στους μαθητές να εμβαθύνουν στο φιλοσοφικό στοχασμό οξύνοντας παράλληλα όσο γίνεται περισσότερο τη σκέψη τους.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Austin, J. L. 1962. *How To Do Things With Words*. Οξφόρδη: Clarendon Press.

Foulin, J. & S.Mouchon. 2001. *Εκπαιδευτική Ψυχολογία*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Kalantzis, M. & B. Cope. 2008. *Οι Αρχές της Μάθησης Μέσω Σχεδιασμού*.
<http://neamathisi.com/learning-by-design/lbd-principles> [20/6/2014].

Lesky, A. 1988. *Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Λογοτεχνίας*. Θεσσαλονίκη:
Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη.

Searle, J. 1969. *Speech Acts*. Cambridge: Cambridge University Press.

Vygotsky, L. 2008. *Γλώσσα και Σκέψη*. Αθήνα: Γνώση.

Μαρμαρίδου, Σ. «Γλωσσική Πράξη (speech act)». Στο *Λεξικό Γλωσσολογικών όρων*-
της Πύλης για την Ελληνική γλώσσα.

[http://www.greek-
language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/glossology/show.html?id=34](http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/glossology/show.html?id=34)
[20/6/2014].

Χατζησαββίδης, Σ. & Α. Χατζησαββίδου. 2012. *Γραμματική Νέας Ελληνικής
Γλώσσας Α', Β' Γ' Γυμνασίου*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C107/623/4019,18023/>